

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. Каразіна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
З ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
БАКАЛАВРА, СПЕЦІАЛІСТА ТА МАГІСТРА
З ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

ХАРКІВ – 2002, 2007, 2011, 2015, 2017

ББК

Калугін О.М., В'юник І.М.

Методичні вказівки з підготовки та оформлення курсових та кваліфікаційних робіт бакалавра, спеціаліста та магістра з хімічних дисциплін. Харків: ХНУ, 2002-2017. – 36 с. – Укр.

Автори: КАЛУГІН Олег Миколайович, к.х.н., доцент
В'ЮНИК Іван Миколайович, д.х.н., професор

Методичні вказівки складено у відповідності до навчальних програм фундаментальних, фаховоорієнтованих та спеціальних хімічних дисциплін.

Методичні вказівки призначені для студентів хімічного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Рекомендовано до видання Ученою радою хімічного факультету, протокол № ___ від “19” квітня 2002 року.

Оновлено “06” лютого 2015 року

Оновлено “30” травня 2017 року

Рецензент: к. х. н, доцент Т. А. Бережна (кафедра фізичної хімії Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна)

© Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2002, 2007, 2011, 2015, 2017.

ЗМІСТ

1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2	СТРУКТУРА РОБОТИ	6
3	ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ	7
	3.1 Титульний аркуш	7
	3.2 Реферат	7
	3.3 Зміст	8
	3.4 Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	8
	3.5 Вступ	8
	3.6 Літературний (аналітичний) огляд	8
	3.7 Експериментальна (теоретична, розрахункова) частина	9
	3.8 Охорона праці	10
	3.9 Висновки (підсумки) роботи	10
	3.10 Додаток	11
4	ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ	12
5	ДЖЕРЕЛА ХІМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	26
6	ДОДАТКИ	30

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова та кваліфікаційна роботи бакалавра, спеціаліста та магістра з хімічних дисциплін є важливим етапом у підготовці висококваліфікованих фахівців-хіміків. Вони повинні носити характер наукового дослідження.

Метою науково-дослідницької роботи є створення первинної інформації про проведену роботу та про отримані результати. Вона є науковим документом, де повинно міститися запропоноване автором рішення наукової, технологічної або технічної задачі та відбиток власного бачення розглянутого кола питань. При виконанні роботи студент повинен творчо застосувати теоретичні знання та навички експериментальних методів дослідження, аналізу та синтезу речовин. Виконанню роботи (експериментальної або теоретичної) передують реферативна робота з науковою літературою, що обов'язково містить елементи аналітичного огляду та теоретичного дослідження. Тому однією із важливих задач при підготовці роботи є оволодіння системою інформаційного пошуку.

Кваліфікаційна робота виконується студентами на кафедрах хімічного профілю Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, в інших науково-дослідних підрозділах університетів або в НДІ (наприклад, в НДІ хімії ХНУ, НТК «Інститут монокристалів НАНУ», тощо). Незалежно від місця виконання, тема кваліфікаційної роботи затверджується кафедрою, де виконується робота, та Ученою радою хімічного факультету. Керівник кваліфікаційної роботи заздалегідь (не пізніше ніж за 3 місяці до захисту) видає студенту індивідуальне завдання, в якому вказує вихідні дані для виконання роботи, формулює мету, задачі, об'єкти та методи дослідження, а також намічає календарний план її виконання. Керівник роботи систематично проводить індивідуальні консультації з виконавцем та слідкує за виконанням календарного плану.

Курсова робота виконується студентом в рамках відповідного курсу за навчальним планом. Тему курсової роботи формулює викладач, що проводить лабораторні (практичні) заняття з відповідного курсу, на початку відповідного семестру.

Кваліфікаційна робота виконується та подається до попереднього захисту в установленій кафедрою термін. Захист кваліфікаційної роботи відбувається в Державній екзаменаційній комісії за умови її (роботи) позитивної оцінки кафедрою за результатами попереднього захисту. Для захисту в ДЕК та попереднього захисту на кафедрі обов'язково приймається до уваги відзив керівника роботи.

Публічний захист курсової роботи відбувається в учбовій групі студентів, на засіданні кафедри або на наукових семінарах студентів та аспірантів хімічного факультету ХНУ.

Структура та правила оформлення кваліфікаційної (курсової) роботи повинні відповідати Державному стандарту України ДСТУ 3008-95 “Документація. Звіт у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення”, який узгоджено з міжнародним стандартом ISO 5966: “Documentation - Presentation of scientific and technical reports”.

2 СТРУКТУРА РОБОТИ

Кваліфікаційна (курсowa) робота повинна включати наступні обов'язкові елементи.

Для експериментальної роботи:

1. Титульний аркуш.
2. Реферат двома мовами (українською/російською та англійською або іншою європейською мовою).
3. Зміст.
4. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень та термінів.
5. Вступ.
6. Літературний (аналітичний) огляд.
7. Експериментальна частина.
8. Охорона праці (при необхідності та/або важливості)
9. Висновки (підсумки роботи).
10. Список використаних джерел (список літератури).
11. Додаток (при необхідності).

Для теоретичної (розрахункової) роботи:

1. Титульний аркуш.
2. Реферат трьома мовами (українською, російською, англійською або іншою європейською мовою).
3. Зміст.
4. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень та термінів.
5. Вступ.
6. Літературний (аналітичний) огляд.
7. Теоретична (розрахункова) частина.
8. Висновки (підсумки роботи).
9. Список використаних джерел (список літератури).
10. Додаток (при необхідності).

3 ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ

3.1 Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи і містить всі необхідні дані, які її характеризують. Приклад оформлення титульного аркуша наведено в Додатку А.

3.2 Реферат

Реферат призначений для ознайомлення з кваліфікаційною (курсовою) роботою. Він в стислій, інформативній формі повинен відображати суть виконаного дослідження та містити конкретні відомості про одержані результати і висновки відносно можливих областей їх застосування.

Реферат повинен містити (в послідовності):

- відомості про обсяг кваліфікаційної (курсової) роботи, про кількість розділів, ілюстрацій, таблиць, додатків, джерел згідно з переліком посилань (включаючи і дані додатків);

- текст реферату;

- перелік ключових слів.

Реферат може містити інформацію про умови розповсюдження роботи.

Текст реферату повинен відбивати подану в роботі інформацію і, як правило, у такій послідовності:

- об'єкт дослідження або розроблення;

- мета роботи;

- методи дослідження та апаратура;

- результати та їх новизна;

- основні конструктивні, технологічні й техніко-експлуатаційні характеристики та показники;

- ступінь впровадження;

- взаємозв'язок з другими роботами;

- рекомендації щодо використання результатів роботи;

- галузь застосування;

- значущість роботи та висновки;

- прогностичні припущення про розвиток об'єкту дослідження або розроблення.

Реферат повинен містити не більш 500 слів і розміщуватися на одній сторінці формату А4 (210×297 мм).

Ключові слова, що є визначальними для розкриття суті роботи, вміщують після тексту реферату.

Перелік містить від 5 до 15 ключових слів (словосполучень) надрукованих, великими літерами в називному відмінку в рядок через коми.

Реферат повинен бути написаний трьома мовами (українською, російською, англійською або іншою європейською мовою) і повністю адекватним за змістом.

Реферат має бути розміщений безпосередньо за титульним аркушем.

3.3 Зміст

Зміст розташовують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки.

До змісту включають назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки) з зазначенням сторінок, на яких вони вміщені. Зразок змісту наведено в Додатку Б.

3.4 Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів

Якщо при написанні роботи використовують позначення, символи, скорочення та терміни, а їх кількість більше 20, то складають їх перелік у вигляді таблиці, з лівого боку якої указують символи, а з правого - дають їх розшифровку. Незалежно від цього за першої появи цих елементів у тексті роботи наводять їх розшифровку.

3.5 Вступ

У вступі до роботи коротко викладають оцінку сучасного стану розв'язуваної проблеми. Необхідно показати новизну та актуальність даної роботи, її основну мету, науково-технічне значення дослідження, вихідні дані для проведення роботи, світові тенденції розв'язання поставлених задач. У випадку, якщо в роботі є експериментальна (розрахункова) частина, у вступі обґрунтовують доцільність постановки та виконання відповідних досліджень.

Вступ обсягом 2-3 сторінки починають з окремої сторінки.

3.6 Літературний (аналітичний) огляд

Цей розділ кваліфікаційної (курсової) роботи достатньо і систематично відображає стан досліджень за поставленою темою. Огляд містить критичне та об'єктивне обговорення даних літератури та інших джерел за темою роботи. В ньому необхідно провести аналіз нових ідей і проблем щодо предмету (об'єкту) дослідження, показати шляхи розв'язання поставленої задачі. До аналітичного огляду необхідно включати тільки ті матеріали, які мають відношення до даного питання.

Написанню огляду передують роботи з літературою, в результаті якої у студента формується чітке уявлення про предмет дослідження, про фізико-хімічні властивості речовин, про їх структуру та реакційну здатність, про методи синтезу і ідентифікації речовин, а також про їх практичне значення. Перед написанням аналітичного огляду необхідно скласти зміст оглядової частини, поділяючи матеріал на розділи. Розділи

можуть поділятися на підрозділи або пункти. Пункти, якщо це необхідно, поділяють на підпункти.

Якщо робота присвячена вимірюванню якої-небудь характеристики речовин, то обов'язковим є опис методу вимірювання (дослідження). В останньому випадку доцільно викласти фізико-хімічні основи використаного методу та обґрунтувати його вибір.

В огляді необхідно звернути увагу на можливість використання результатів синтезу або застосування досліджень для потреб практики.

Огляд складається студентом самостійно на основі вивчення літературних джерел. Переписування окремих місць тексту статей, монографій в тій або іншій послідовності не дозволяється. Посилання в тексті на літературні джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками. Наприклад, [2, с.78] або [54].

Викладення матеріалу в огляді при необхідності має супроводжуватися ілюстраціями, рисунками та таблицями. Доцільно в огляді наводити ілюстративні матеріали, відбиваючи кінцеві результати дослідження. При викладанні теоретичних питань в деяких випадках доцільно приводити в огляді викладки математичних і хімічних формул та рівнянь.

3.7 Експериментальна (теоретична, розрахункова) частина

Експериментальна (теоретична, розрахункова) частина кваліфікаційної роботи є головним авторським доробком студента (оригінальною частиною роботи) і вона має включати: обґрунтування доцільності проведення дослідження, опис методики дослідження, узагальнення та аналіз результатів дослідження. Актуальність і доцільність дослідження обґрунтовується значенням очікуваних результатів для науки та техніки.

Для кваліфікаційної роботи об'єм оригінальної частини повинен складати не менше ніж 40% від загального обсягу роботи.

В цій частині викладають фізичні та хімічні основи методів дослідження (синтезу). У випадку внесення до них змін необхідно привести обґрунтовані докази.

Вказують кваліфікацію речовин, способи їх очищення (в разі необхідності), приводять методики синтезу (експерименту), опис вимірювальних приладів та математичну обробку результатів експериментальної роботи.

В експериментальній частині приводять всі проміжні та кінцеві результати, в тому числі і негативні, вказують точність та вірогідність одержаних даних, вихід речовини, результати аналізу. Одержані результати порівнюють з відомими або теоретично розрахованими.

У випадку синтезу речовин проводять їх опис: вказують колір, дисперсність, форму кристалів, розчинність у воді, відношення до кислот та лугів, окислювально-відновні властивості та ін.

Висновки про деякі властивості синтезованих речовин необхідно підтвердити за допомогою хімічних реакцій. В кінці розділу дається коротка характеристика одержаних результатів.

Одержані теоретичні або експериментальні результати ілюструють рисунками, формулами або таблицями даних. При наявності відповідних даних в літературі проводять їх порівняння (теоретичних (розрахункових) результатів з експериментальними даними і навпаки).

У випадку синтезу нових сполук, розробки експериментальних зразків приладів, апаратури, окремих вузлів описують їх характеристики, параметри, вказують можливості їх використання на практиці. При одержанні нових результатів необхідно їх описати.

Якщо робота є розрахунковою, докладно викладають усі математичні викладки, описують алгоритм рішення (розрахунку), оцінюють похибку виконаних розрахунків, приводять тексти комп'ютерних програм.

Рекомендований обсяг експериментальної (теоретичної, розрахункової) частини - не менше 8-10 сторінок.

3.8 Охорона праці

В цьому розділі роботи вказують:

- основні відомості про шкідливість хімічних реагентів, що були використані в роботі, для людини та навколишнього середовища;
- заходи **охорони праці** та міри перестороги при роботі з вищезгаданими речовинами;
- заходи **охорони праці** при виконанні всіх експериментальних операцій, що виконувались за темою роботи.

Об'єм розділу - 1-2 сторінки.

Цей розділ може бути відсутнім о роботі, якщо експериментальна частина була виконана згідно діючих на хімічному факультеті Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна інструкцій з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

3.9 Висновки (підсумки) роботи

Підсумки роботи повинні містити короткі висновки за результатами роботи. При їх написанні спочатку оцінюють характер та обсяг виконаних досліджень. Необхідно указати на можливі галузі використання результатів роботи. Конкретні висновки за

виконаною роботою необхідно записати у вигляді окремих пунктів. Послідовність подання висновків повинна передбачати першочерговість найбільш важливих з них та обумовленість кожного послідуєчого попереднім.

Якщо робота присвячена узагальненням на основі огляду літературних джерел, то висновки слід розмістити після нього. В цьому випадку висновки повинні бути чіткими, по можливості короткими. Їх обсяг не повинен перевищувати 1,5 сторінки.

Підсумки роботи повинні дати підставу не тільки про те, що зроблено в роботі, але і про результати (позитивні чи негативні), які були одержані.

У випадку, коли робота є складовою частиною НДР кафедри та присвячена розробці нових конкретних питань, слід указати, чим закінчилася робота:

- одержанням наукових результатів про нові об'єкти, процеси, явища, закономірності;
- розробкою наукових основ нових методів та принципів дослідження;
- одержанням якісних та кількісних характеристик об'єктів і явищ;
- складанням інструкцій, рекомендацій, методик (розрахунків, вимірювань, випробувань і т. ін.);
- виготовленням лабораторних та експериментальних зразків виробів.

Якщо при завершенні роботи одержано негативний результат, то про це також указують в висновках. Указується доцільність продовження роботи, її шляхи та мета.

Після висновків проставляється підпис виконавця.

3.10 Додаток

До додатку можуть бути включені:

- ілюстрації або таблиці, які містять характер первинних експериментальних даних;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подачі не можуть бути віднесені до основної частини (фотографії, мікрофільми, проміжні математичні докази, формули, розрахунки, протоколи випробувань, висновки метрологічної експертизи, інструкції, методики, опис комп'ютерних програм, розроблених в процесі роботи та ін.);
- додатковий список джерел, на які не було посилань в роботі, але які можуть викликати інтерес;
- опис нової апаратури та приладів, які використовувалися під час проведення експерименту, вимірів та випробувань.

4 ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (КУРСОВОЇ) РОБОТИ

Кваліфікаційну (курсову) роботу оформляють на одному боці білого паперу формату А4 (210×297 мм). За необхідності допускається використання аркушів формату А3 (297×420 мм).

Курсову роботу виконують рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способами. Кваліфікаційну роботу рекомендується оформляти машинописним або машинним способами.

За машинного способу робота виконується згідно цих методичних вказівок та стандарту для оформлення документів з використанням друкувальних (принтер) та графічних пристроїв ЕОМ для виведення інформації.

За машинописного способу виконання робота друкується через півтора інтервали; за машинного - з розрахунку не більш 40 рядків на сторінці за умов її рівномірного заповнення та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм. При використанні текстового редактора Microsoft Word рекомендується використовувати шрифт Times New Roman 12 або 13 пт. Окремі частини роботи допускається виконувати різними способами.

Текст роботи слід друкувати дотримуючись таких розмірів полів: верхній, і нижній - не менш 20 мм, правий - не менш 10 мм, лівий – не менш 30 мм.

Рекомендуємі обсяги роботи:

- курсової – в межах 20-35 сторінок,
- кваліфікаційної бакалавра – не менше 20 сторінок, виконаних машинописним або машинним способами,
- кваліфікаційної спеціаліста та магістра – не менше 35 сторінок, виконаних машинописним або машинним способами.

Для написання кваліфікаційної роботи слід користуватись, як правило, державною мовою. За узгодженням з випускною кафедрою та ДЕК для написання роботи допускається використовувати інші мови.

Кваліфікаційна (курсова) робота має бути написана абсолютно грамотно, чіткою і зрозумілою мовою. Текст необхідно розбивати на абзаци, які складаються з декількох логічно зв'язаних між собою речень. Здебільшого використовують минулий час, при цьому автор має користуватися першою особою множини. Наприклад, “Ми гадаємо, що...”.

При згадуванні в тексті прізвища авторів їх ініціали розміщують перед прізвищем.

Слід використовувати лише узвичаєні терміни, рекомендовані існуючими стандартами. Скорочення слів і аббревіатури також повинні бути загальноприйнятими.

Бажано для даної речовини або явища використовувати тільки одну назву.

Назви хімічних сполук давати у відповідності до прийнятої номенклатури. В заголовках та на початку фраз вони даються з великої букви. Не дозволяється при оформленні кваліфікаційної роботи використовувати професійний науковий жаргон.

Назви та позначення одиниць вимірювань давати в системі одиниць СІ.

В тексті роботи допускається приводити хімічні сполуки у вигляді характерних стандартних скорочень, які прийнято в реферативному журналі. Допускається також скорочення назв відомих методів, фізико-хімічних властивостей, деяких типових розчинників і т.ін.

При описі методик синтезу, вимірювань, розрахунків і т. ін. слід користуватися одноманітними прийомами написання визначаючих слів в межах усїєї роботи. Наприклад, “осад фільтрували, а потім висушували”.

Математичні величини слід позначати звичайними символами та назвами фізичних та інших величин.

При оформленні роботи необхідно дотримуватися рівномірного написання тексту, контрастності та чіткого зображення літер упродовж усїєї роботи. Лінії, літери, цифри та інші знаки повинні бути чіткими і не розпливчастими.

Окремі слова, формули, знаки, які вписують в надрукований текст, мають бути чорного кольору; розмір вписаного тексту має максимально наближуватися до розмірів основного зображення.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти коректором або зафарбовувати білою фарбою з нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого зображення.

Виправлення необхідно робити чорним кольором.

Структурні елементи “РЕФЕРАТ”, “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ”, “ВСТУП”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ”, “ДОДАТКИ” і т. ін. не нумерують, а їх назви правлять за заголовки структурних елементів.

Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Якщо заголовок складається з двох і більш речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається.

Відстань між заголовком і текстом має бути: при машинописному способі - не менш, ніж три інтервали, при машинному способі - не менше, ніж два рядки.

Відстань між рядками заголовку, а також між двома заголовками приймають такою ж, як у тексті.

Не допускається розміщення назви розділу, підрозділу, а також пункту, підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Сторінки кваліфікаційної (курсової) роботи слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи. Номер сторінки проставляється у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Розділи, підрозділи, пункти й підпункти роботи слід нумерувати арабськими цифрами.

Розділи роботи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення суті роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки. Наприклад, 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Наприклад, 1.2, 1.2, 1.3 і т.д.

Пункти повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу або підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту, або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять. Наприклад, 1.1, 1.2, або 1.1.1, 1.1.2 і т.д.

Якщо текст ділять тільки на пункти, їх слід нумерувати, за винятком додатків, порядковими номерами.

Номер підпункту складається із номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту та порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою. Наприклад, 1.1.1.1, 1.1.1.2 і т.д. Якщо розділ, не маючи підрозділів, поділяється на пункти і далі - на підпункти, номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою. Наприклад, 1.1.3, 1.2.1 і т.д. Після номера підпункту крапка не ставиться.

Якщо розділ або підрозділ складається з одного пункту, або підпункт складається з одного підпункту, його не нумерують.

Ілюстрації (креслення, рисунки, схеми, діаграми, фотознімки) слід розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, де вони вперше згадуються, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання. Якщо ілюстрації створені не автором кваліфікаційної (курсової) роботи, необхідно при поданні їх в роботі дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

частині таблиці. Слово “Таблиця ___” вказують один раз зліва над першою частиною, над іншими частинами пишуть : “Продовження таблиці ___” з зазначенням її номера.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки - з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків граф таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині. В заголовках і підзаголовках указують розмірність. При необхідності таблиці можуть бути перелічені у змісті з зазначенням їх номерів, назв та номерів сторінок, на яких вони розміщені.

При відсутності даних в таблиці ставлять риску.

Зразок оформлення таблиці наведено в додатку Г.

Переліки, при необхідності, можуть бути наведені в середині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або не нумеруючи - дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Наприклад:

- а) іонний зв'язок;
- б) водневий зв'язок:
  - 1) міжмолекулярний зв'язок;
  - 2) внутрішньомолекулярний зв'язок;
- в) ковалентний зв'язок.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня - з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче попередньої формули або рівняння повинно бути залишено не менш одного вільного рядка.

Формули та рівняння (за винятком тих, що наведені в додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу роботи. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою. Наприклад, формула 1.2 - друга формула першого розділу. Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в круглих дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні.

Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починається з абзацу словом “де” без двокрапки.

Наприклад:

“Рух електрона в атомі описується хвильовою функцією, яка є рішенням рівняння Шредінгера

$$-\frac{h^2}{8\pi^2m}\nabla^2\psi + U\psi = E\psi, \quad (4.1)$$

де

h - стала Планка,

ψ - хвильова функція,

m - маса електрона,

U - потенціальна енергія взаємодії електрона з ядром,

E - повна енергія.”

Переносити формулу або рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. При перенесенні на знакові операції множення застосовують знак “×”.

Формули (або рівняння), що йдуть одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою. Наприклад:

$$v_i A_i = v_j B_j, \quad (4.2)$$

$$\Delta H_{298}^0 = \sum_j v_j \Delta_f H_{298}^0 (B_j) - \sum_i v_i \Delta_f H_{298}^0 (A_i). \quad (4.3)$$

Формули чи рівняння повинні приводитися в тексті тільки один раз. В подальшому на них необхідно давати посилання. Наприклад, “За рівнянням (1.2)”.

Додатки слід оформляти як продовження роботи на її наступних сторінках, розташовуючи їх в порядку посилань на них у тексті. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами (крім першої великої), повинно бути надруковано слово “Додаток ___” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

Додатки повинні мати спільну з рештою роботи скрізну нумерацію сторінок.

При необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним

номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку. Наприклад, А.2 - другий розділ додатку А, Г.3.1 - підрозділ 3.1 додатку Г, Д.4.1.2 - пункт 4.1.2.додатку Д, Ж.1.33.4 - підпункт 1.3.3.4 додатку Ж.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатку, слід нумерувати в межах кожного додатку. Наприклад, рисунок Г.3 - третій рисунок додатку Г, таблиця А.2 - друга таблиця додатку А, формула (А.1) - перша формула додатку А. Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх також нумерують. Наприклад, рисунок Ф.1, таблиця В.1, формула А.1 і т.д.

В посиланнях у тексті додатку на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння рекомендується писати: “на рисунку А.2”, “на рисунку А.1” - якщо рисунок єдиний у додатку А, “в таблиці Б.3”, або “в табл. Б.3”, “за формулою (В.1)”, “у рівнянні (Г.2)”. При необхідності в додатку приводять текст комп’ютерних програм - зразок наведено в додатку Д.

Список використаних джерел наводять у кінці кваліфікаційної (курсової) роботи, починаючи з нової сторінки, під назвою “Список використаних джерел” або “Список літератури”. Кожне бібліографічне посилання починається з нового рядка і оформлюється в такій послідовності: порядковий номер посилання, прізвище та ініціали авторів, назва книги (монографія, збірник тощо) або статті, назва журналу, рік, том, номер випуску, сторінки. Назви монографій, статей і збірників приводять повністю. Назви журналів наводять у скороченій формі відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Скорочення для найважливіших хімічних журналів приведені у книзі: Терентьев А.П., Яновская Л.А. Химическая литература и пользование ею. - 2-е изд.; перераб. доп. - М. Химия. - 1967. - с.274-277.

Описи джерел проводяться тільки за титульним аркушем і лише на мові оригіналу якщо ця мова базуються на кирилиці або латиниці. В іншому разі опис джерел подають за транскрипцією на мові кваліфікаційної (курсової) роботи.

Перелік посилань подають у порядку, за яким вони вперше згадуються в тексті. Порядкові номери описів у переліку є посиланнями в тексті (номери посилань).

Приклади оформлення бібліографічного опису

(рекомендації за 2011 р.)

(Згідно: ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006 "Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги:	
– один автор	Кюрегян С. К. Атомно-спектральный анализ нефтепродуктов / С. К. Кюрегян. — М. : Химия, 1985. — 319 с.
– два автори	1. Мищенко К. П. Термодинамика и строение водных и неводных растворов электролитов / К. П. Мищенко, Г. М. Полторацкий. — Л. : Химия, 1976. — 328 с. 2. Бардик Дональд Л. Нефтехимия: пер. с англ. / Л. Бардик Дональд, Л. Леффлер Уильям. — М. : Олимп-Бизнес, 2003. — 416 с.
– три автори	Костромина Н. А. Химия координационных соединений: учебник для ВУЗов / Костромина Н. А., Кумок В. Н., Скорик Н. А.. — М. : Высшая школа, 1990. — 432 с.
– чотири автори	Химия нефти: сборник статей / [Дияров И. Н., Батуева И. Ю., Садыков А. Н., Солодова Н. Л.]. — Л.: Химия, 1990. — 240 с.
– п'ять та більше авторів	Уран. Методы его определения / [Марков В. К., Верный Е. А., Виноградов А. В., Елинсон С. В., Клыгин А. Е., Моисеев И. В.]. — М. : Атомиздат, 1964. — 223 с.
– без автора	1. Тяжелые металлы в окружающей среде: сб. науч. трудов / под ред. проф. В. В. Добровольского. — М. : Изд-во Московского университета, 1980. — 132 с. 2. Основы жидкостной экстракции: сб. обзоров / [отв. ред. Г. Я. Ягодин]. — М. : Наука, 1984. — 400 с.
Монографія:	Метрологические характеристики методик обнаружения с бинарным откликом: монография / [Ю. В. Холин, Н. А. Никитина, А. В. Пантелеймонов и др.]. — Х. : Тимченко, 2008. — 128 с.
Стандарти:	1. Контроль объекта аналитический. Термины и определения : ГОСТ Р 52361-2005. — [Введен 2006-01-01]. — М. : Стандартинформ, 2005. — 50 с. — (Национальный стандарт Российской Федерации). 2. Uses of certified reference materials : ISO Guide 33:1989. — [2000-01-01]. — Geneva : ISO Central Secretariat, 2000. —

	<p>30 р.</p> <p>3. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 - ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01)] — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).</p> <p>4. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).</p>
Дисертації:	<p>Сытник О. Ю. Межчастичные взаимодействия и растворимость веществ различной природы в гликолях и смешанных растворителях на их основе : дис...канд. хим. наук: 02.00.04 / Сытник Оксана Юрьевна. — Харьков, 2007. — 198 с.</p>
Автореферат и дисертацій:	<p>Смирнов И. В. Экстракция актинидов и продуктов деления полифункциональными и макроциклическими соединениями: общие закономерности и применение при переработке ВАО: автореф. дис. на соискание ученой степени доктора хим. наук: спец. 02.00.14 «Радиохимия» / И. В. Смирнов. — С.-П. , 2009. — 26 с.</p>
Довідники:	<p>Метрологическое обеспечение контроля материалов: справочник / Ю. Л. Плинер. - М. : Metallurgiya, 1981. - 248 с.</p>
Багатотомні документи:	
— один автор	<p>Реми Г. Курс неорганической химии : в 2 т. / Г. Реми. — М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1963. — . — Т. 1. — 1963. — 920 с.</p>
— два автори	<p>Хейльброн И. Словарь органических соединений : в 3 т. / И. Хейльброн, Г. Бэнбери. — М. : Иностран. лит-ра, 1949. — . — Т. 3. — 1949. — 620 с.</p>
— три автори	<p>Коган В. Б. Справочник по растворимости : в 2 т. / В. Б. Коган, В. М. Фридман, В. В. Кафаров. — М. – Л. , 1962. — . — Т. 1, кн. 2 : Бинарные системы. — 1962. — С. 963-1960.</p>
— чотири автори	<p>Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / [В.</p>

	Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова, О. М. Гаркуша] ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.
– п'ять та більше авторів	Анорганикум : в 2 т. / [Г.Блументаль, З.Энгельс, И.Фиц, В.Хабердитцль и др.] — М. : Мир, 1984. — . — Т. 2. — 1984. — 672 с.
– без автора	Химическая энциклопедия: в 5 т. / [под ред Кнунянц И. Л. и др.]. — М. : Сов. энцикл., 1988 — . — Т. 2. — 1990. — 671 с.
Матеріали конференцій:	
– один автор	Красноперова А. П. Экстракционные системы для концентрирования и извлечения радионуклидов на основе водных растворов полиэтиленгликолей / А. П. Красноперова // <i>Фундаментальные и прикладные проблемы современной химии : материалы Второй Международной конференции, 15-17 апреля 2008 г., Астрахань</i> / сост. : Э. Ф. Матвеева, О. С. Садомцева ; под. ред. Н. М. Алыкова. — Астрахань, 2008. — С. 342-344.
– два автори	Гусева Л. В. Проблема монацитовых (торий содержащих) песков побережья Азовского моря и пути их решения / Л. В. Гусева, В. И. Пасека // <i>Радиоэкология-2002 : Радиационная безопасность, здоровье человека и окружающая среда. Проблемы и пути их решения на современном этапе : материалы Международной конф., 10-12 сентября 2002 г., Мариуполь</i> / под ред. В. С. Волошина. — Мариуполь, 2002. — С.52-53.
– три автори	Коваленко С. Н. Синтез и реакционная способность пиразоло[4,3-с]хинолинов / С. Н. Коваленко, А. В. Силин, Т. И. Савченко // <i>Химия и биологическая активность азотсодержащих гетероциклов : труды III Международной конф., 20-23 июня 2006 г., Черноголовка, Россия. Т. 1.</i> / гл. ред. В. Г. Карцев. — М., 2006. — С. 319-322.
– чотири автори	The sorption of long-living radionuclides ^{90}Sr and ^{137}Cs by natural polysaccharides / A. P. Krasnopyorova, G. D. Yuhno, O. Y. Sytnik, N. V. Efimova // <i>Theoretical and experimental studies of interfacial phenomena and technological applications : Proceedings of X Ukraine-Polish Symposium, 26-30 September, Lviv - Uzliisia. Part 1</i> / Scientific Editor Professor Yu. I. Tarasevich. — Lviv, 2006. — P. 177-181.

– п'ять та більше авторів	Використання нових стандартних зразків складу при вирішенні екологічних проблем / О. І. Юрченко, М. О. Добріян, Е. Б. Хоботова [та інш.] // Экологическая и техногенная безопасность. Охрана водного и воздушного бассейнов. Утилизация отходов : сб. научн. трудов XVII междунар. научно-техн. конф., 8-12 июня 2009 г., Алушта / под ред. В. Ф. Костенко, А. И. Абрамовича, Д. Н. Почепецкого. — Харків, 2009. — С. 206-213.
Частина періодичного видання:	
журнали	
– один автор	Иванов В. В. Об одной процедуре спиновой адаптации уравнений теории связанных кластеров / В. В. Иванов // Вісник Харківського національного університету. — 2008. — № 820, вип. 16(39). — С. 205-212
– два автори	Мчедлов-Петросян Н. О. Ионизация сульфоталеиновых красителей в органических растворителях / Н. О. Мчедлов-Петросян, И. Н. Любченко // Журн. орг. химии. — 1987. — Т. 57, № 6. — С. 1371–1378.
– три автори	1. Егоров Г. И. Коэффициенты объемного расширения и давления системы вода-ацетон при T=278-323.15 К и давлении до 1000 бар / Г. И. Егоров, Д. М. Макаров, А. М. Колкер // Журн. физ. химии. — 2007. — Т. 81, N 10. — С. 1770-1775. 2. Stoeppler M. Reference Materials for Chemical Analysis / M. Stoeppler, W. R. Wolf, P. J. Jenks // Accred. Qual. Assur. — 2003. — N 8. — P. 30.
– чотири автори	Alkylation of 3-Phenyl-1H-pyrazolo[4,3-c]quinoline. Theoretical Analysis of Regioselectivity / Т. I. Savchenko, O. V. Silin, S. M. Kovalenko, V. I. Musatov // Synthetic Communications. — 2007. — Vol. 37, N 8. — P. 1321-1330.
– п'ять та більше авторів	Determination of cadmium in river water by electrothermal atomic absorption spectrometry after internal standardization-assisted rapid coprecipitation with lanthanum phosphate / S. Kagaya, Y. Hosomori, H. Arai [et al.] // Analytical Sciences. — 2003. — Vol. 19, N 7. — P. 1061-1064.
тези доповідей:	
– один автор	Yurchenko O. I. β -Diketonates of metals as possible standard mixture models for atomic-spectrum and physicochemical methods of analysis / O. I. Yurchenko // Analytical chemistry and chemical analysis : Internat. conf., 12-18

	september 2005. : abstr. — Kiev, 2005. — P. 405.
– два автори	Ivanov V. V. Alternative wave-function ansätze in the state-specific multireference coupled cluster theory / V. V. Ivanov, L. Adamowicz // Methods and Applications of the Computational Chemistry : 1 st international symposium, 30 June – 1 July 2005 : abstracts. — Kharkiv, 2005. — P.86.
– три автори	Юрченко О. И. β–дикетонаты металлов как стандартные образцы в химическом анализе / О. И. Юрченко, Л. А. Юрченко, Н. П. Титова // Хімічна метрологія : проблеми забезпечення єдності вимірювань : І наук.-практ. конф., 19-23 листопада 2001 р. : тези доп. — Київ, 2001. — С. 43-46.
– чотири автори та більше авторів	1. Синтез новых 5Н-пиразоло[4,3-с]хинолинов / Т. И. Савченко, А. В. Силин, С. Н. Коваленко, В. П. Черных // XX Українська конференція з органічної хімії, присвячена 75-річчю з дня народження академіка О. В. Богатського, 20-24 вересня 2004 р. : тези доп. — Одеса, 2004. — С. 560. 2. Multicomponent Heterocyclizations: Control of Chemo- and Regioselectivity / V. A. Chebanov, Y. I. Sakhno, V. E. Saraev [et al.] // 4 th International Conference on Multi-Component Reactions and Related Chemistry, 24-28 May 2009 : abstr. — Ekaterenburg, 2009. — P. I-3.
Електронні ресурси:	Фирсов Д. А. Квантово-химическое моделирование адсорбционных и каталитических процессов в поре цеолита типа NaX [Электронный ресурс] / Д. А. Фирсов, А. М. Толмачев, Н. Г. Крюченкова // Вестник Московского Университета. — 2010. — Т. 51, № 1. — С. 38-42. – Режим доступа : http://www.chem.msu.su/rus/vmgu/101/38.pdf .
Патенти:	Пат. 24330 Україна. Спосіб концентрування біологічно активних жиророзчинних вітамінів рослинних соків / Гончаренко М.С., Юрченко О.І., Максименко Г.І., Світланова Н.М. — № U 2007 01905; заявл. 23.02.07; опубл. 25.06.07, Бюл. №9.
Авторські свідоцтва	А. с. 1007970 СССР, МКИ ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кеймайкин (СССР). — № 3360585/25-08; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Препринти	1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. : ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины,

	<p>Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т» ; ХФТИ 2006-4).</p> <p>2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>
Депоновані наукові праці	<p>1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНИТИ 13.06.02, № 145432.</p> <p>2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.</p> <p>2. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>
Словники	<p>1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175 с.</p> <p>2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с.</p> <p>3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с.</p> <p>4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.</p>
Каталоги	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006 — . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с.</p>

	2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с. 3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с. 4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.

5 Джерела хімічної інформації

Всю наукову літературу можна розділити на два основних типи: періодичні видання та неперіодичні. До періодичної літератури відносяться, перш за все, багаточисельні наукові і науково-технічні журнали, що виходять з регулярною періодичністю, а також видання праць НДІ, вузів та заводських лабораторій. До неперіодичних видань відносяться наукові книги, монографії, учбові посібники, довідникова література.

Сучасним і ефективним засобом пошуку хімічної інформації є інтернет. Нижче наведено адреси деяких веб-сторінок які можуть стати в нагоді при написанні кваліфікаційної (курсової) роботи:

<http://www.isi.bids.ac.uk>

<http://www.shef.ac.uk/~chem/chemdex/>

<http://www.chemconnect.com/library/journals/journals-j.html>

<http://www.ch.cam.ac.uk/ChemJournals.html>

<http://chemweb.com/>

<http://molsim.vei.co.uk/>

<http://www.maik.ru/win/journals/index.htm>

Інформаційні видання з хімії

1. Реферативний журнал “Химия” видається з 1953 р. на російській мові. Показчики до РЖ “Химия”: авторський, патентний, предметний, формульний, зведений.

2. Реферативний журнал “Chemisches Zentralblatt” видається на німецькій мові, заснован в 1830 р. В 1970 р. припинив своє існування.

3. Реферативний журнал “Chemical Abstracts” видається американським хімічним товариством з 1907 р. Показчики: авторський, предметний, формульний, патентний, зведений.

Інформація про наукові видання публікується в реферативних журналах у формі реферату - стислого викладу змісту, де приводиться заголовок, відомості про авторів, місце публікації та ін. Основна інформація в галузі хімії міститься в зведених томах РЖ “Химия”. Кожний з 24 номерів зведеного тому РЖ “Химия” видається в двох частинах; перша із них містить інформацію з теоретичної хімії та з загальних питань хімічної технології; друга - повністю присвячена хімічній технології. Великі розділи позначені буквами російського алфавіту. Наприклад, А - загальні питання хімії; Б - фізична хімія, В - неорганічна хімія, комплексні сполуки і т.д.

Основні посібники і довідники для користування хімічною літературою

1. Терентьев А.П., Яновская Л.А. Химическая литература и пользование ею.-2-е изд., перераб. и доп.-М.: Химия, 1967.-327с.
2. Потапов В.М., Кочетова Э.К. Химическая информация: Что, где и как искать химику в литературе.-М.:Химия, 1979.-303с.

Основна довідникова література з хімії

1. Химическая энциклопедия /Гл. ред. И.Л. Кнунянц/-М.: Сов. энциклопедия, Т.1-6.
2. Gmelin-Krauts. Handbuch der anorganischen Chemie. 8-te Auflage. Bearb von R.J. Meyer. Berlin-Heidelberg-New York, Springer-Verlag, 1924.
3. Jacobson C.A, Encyclopedia of Chemical Reactions; V. 1-88, N.-Y., Reinhold Publ. Co., 1946-1959.
4. Mellor I.W. A Comprehensive Treatise on Inorganic and Theoretical Chemistry. 2Ed. V. I-XVI. London - New York - Toronto, Longmans, Green a. Co., 1946-1048; Suppl., 1956, 1962, 1970.
5. Справочник химика. - М.-Л. - 2-е изд., перераб. и доп.; 1-6т.
6. Beilsteins Handbuck der organischen Chemie. Bd.1-31, 4-te Auflage, Berlin, Springer Verlag, 1918.
7. Theilheimer W. Synthetic Methods of Organic Chemystry. Basel-New York, S.Karger, 1947.
8. Dictionary of Organic Compounds. U.1-4, Eds.J.Heelbron, H.M. Bunbury. London Eyre a. Spottwoode, 1953.
9. Landolt-Bornstein. Zhalenwerte und Funktionen aus Natyrwissenschafter und Technik. New Serie, Gesamtherausgabe. K.H. Hellwege, Berlin-Cottingen-Heidelberg, Springer-Verlag, 1950-1965.
10. Термические константы веществ. Справочник. Под ред. В.П. Глушко. М., ВИНТИ, вып. 1-8, 1965-1975.
11. Лернер И. М., Гонор А. А., Славачевская Н. М., Берлин А. И. Указатель препаративных синтезов органических соединений. - 2-е изд. - Л.:Химия, 1982. -280 с.
12. Свойства органических соединений. Справочник / Под ред. А. А. Потехина. Л.: Химия, 1984.—520 с.
13. Хейльброн И., Бэнбери Г. М. Словарь органических соединений. Т. 1-3. М.: ИЛ, 1949.
14. Лурье Ю. Ю. Справочник по аналитической химии.-М.: Химия, 1967.-390 с. (III изд.) (и все последующие издания)
15. Гороновский Й. Т., Назаренко Ю. П., Некряч Е. Ф. Краткий справочник по химии / Под ред. А. Т. Пилипенко.—К.: Наук. думка, 1987.—829 с.

16. Бугаєвський О. А., Решетняк О. О. Таблиці констант рівноваг, що застосовуються у аналітичній хімії.–Харків, ХНУ, 2000.-77 с.
17. Кольтгоф И. М., Сендел Е.Б. Количественный анализ.–М.-Л.: Госхимиздат, 1948.- 824 с.
18. Кольтгоф И. Объемный анализ.- Л.: Госхимтехиздат, 1932.- Т. II.-674 с.
19. Объемный анализ / И. М. Кольтгоф, Р. Белгер, В. А. Стенгер, Дж. Мелисуяма –М.: Госхимиздат, 1961.-840 с.
20. Шарло Г. Методы аналитической химии. Количественный анализ неорганических соединений.–М.: Химия, 1969.- В 2-х т.-1206 с.
21. Краткий справочник физико-химических величин. /Под ред К. П. Мищенко, А. А. Равделя/.–М.-Л.: Химия, 1965.-160 с.
22. Термодинамические характеристики неводных растворов электролитов. /Под ред. Г. М. Полторацкого/.– Л.: Химия, 1984.-304 с.
23. Робинсон Р., Стокс Р. Растворы электролитов.–М.: Изд. ин. лит., 1963.- 646 с.
24. Гордон А., Форд Р. Спутник химика.–М.: Мир, 1976.-542 с.
25. Афанасьев В. Н., Ефремова Л. С., Волкова Т. В. Физико-химические свойства бинарных растворителей. Водосодержащие системы.–Иваново.- 1988.- В 2-х частях.- 412 с.
26. Крестов Г. А., Афанасьев В. Н., Ефремова Л. С. Физико-химические свойства бинарных растворителей. (Справочник).–Л.: Химия, 1988.-688 с.
27. Карапетянц Ю. А., Эйчис В. Н. Физико-химические свойства электролитных неводных растворов.–М.: Химия, 1989.-256 с.
28. Рабинович В. А., Хавин З. А. Краткий химический справочник.–Л.: Химия, 1977.-376 с.
29. Кумок В. Н., Кулешова О. М., Карабин Л. А. Произведения растворимости.–Новосибирск: Наука, 1983.-266 с.
30. Органические растворители. Физические свойства и методы очистки / А. Вайсбергер, Э. Проскауэр, Дж. Риддик, Э. Тупс –М.: ИЛ, 1958.-520 с.
31. Стрелихеев А.А., Деревницкая В.А. Основы химии высокомолекулярных соединений. Изд. 3-е, перераб. и доп. М.:Химия, 1976. – 440 с.
32. Основы физики и химии полимеров. / Под ред. В.Н.Кузнева. М.: Высшая школа, 1977. – 248 с.
33. Шур А.М. Высокомолекулярные соединения. Изд. 2-е, перераб. и доп. М.: Высшая школа, 1971. – 520 с.
34. Зубилин И.Г., Холин Ю.В., Юшко В.К. Научные основы охраны природы и рациональное природопользование.–Харьков: Фолио, 1999. - 174 с.

Науково-методична література з методики викладання хімії

1. Хімія: Посібник для вступників до вузів / В.В. Сухан, Т.В. Табенська, А.Й. Капустян, В.Ф. Горлач. - К.: Либідь, 1993. - 408 с.
2. Хомченко И.Г. Общая химия: Учебник. - М.: ООО «Изд-во Новая Волна»: ЗАО «Издательский Дом ОНИКС», 1999. - 464 с.
3. Слета Л.О., Чорний А.В., Холін Ю.В. 1001 задача з хімії з відповідями, вказівками, розв'язаннями. - Харків: Ранок, 2001. - 368 с.
4. Ахметов Н. С. Актуальные вопросы курса неорганической химии.—М.: Просвещение, 1991.—224 с.
5. Беликов А. А. Эксперимент на уроках химии.—К.: Рад. шк., 1988.—150 с.
6. Буринська Н. М. Тестові завдання та вправи з неорганічної хімії.—К.: Око, 1996.—204 с.
7. Буринська Н. М. Хімія: Методи розв'язування задач.— 2-е вид.— К.: Либідь, 1996.—80 с.
8. Величко Л. П. Роздавальний матеріал з органічної хімії.-К. Рад. шк., 1988. — 80 с.
9. Величко Л. П. Теорія будови органічних сполук у шкільному курсі хімії.—К.: Рад. шк., 1986.—88 с.
10. Величко Л. П., Ярошенко О. Г., Бондарчук О. Г. Дидактичний матеріал із загальної хімії.—К.: Рад. шк., 1990.—80 с.
11. Выдающиеся химики мира: Биограф. справ. / В. А. Волков, Е. В. Вонский, Г. Й. Кузнецова; Под ред. В. Й. Кузнецова.—М.: Высш. шк., 1991.—655 с.
12. Дрижун Й. Л. Технические средства обучения в химии.—М.: Высш. шк., 1989.—175 с.
13. Дробоцький А. С., Романішина Л. М. Задачі і вправи з органічної хімії.—К.: Освіта, 1993.—111с.
14. Дробоцький А. С., Шмуклер Ю. Г. Прилади для демонстрування дослідів з хімії.—К.: Рад. шк., 1988.—70 с.
15. Методика викладання шкільного курсу хімії / Н. М. Буринська, Л. П. Величко, Л. А. Липова та ін.; за ред. Н. М. Буринської.—К.; Освіта, 1991.—350 с.
16. Найдан В. М., Грабовий А. К. Використання засобів навчання на уроках хімії.—К.: Рад. шк., 1988.—218 с.
17. Правила техники безопасности при работе в кабинетах химии средних школ // Химия в школе: Сб. нормат. документов / Сост. В. Й. Сушко; Под ред. М. А. Прокофьева, Й. Н. Черткова.—М.: Просвещение, 1987.—191 с.
18. Степин Б. Д. Применение Международной системы единиц физических величин в химии: Практ. пособие.—М.: Высш. шк., 1990.—96 с.
19. Шаповалов А. І. Методика розв'язування задач з хімії.—К.: Рад. шк., 1989.— 87 с.

Додаток А.1

Зразок оформлення титульного аркуша кваліфікаційної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. Каразіна

Кафедра неорганічної хімії

УДК 541.35

До захисту допускаю

_____ Завідувач кафедри
«__» _____ 2017 р. д.х.н., проф. І. М. В'юник

**СОЛЬВАТАЦІЯ КАТІОНІВ ІІА ПІДГРУПИ
В НЕВОДНИХ РОЗЧИННИКАХ**

Кваліфікаційна робота магістра
ІІ курсу хімічного факультету
**ПЕТРОВА ВОЛОДИМИРА
ОЛЕКСІЙОВИЧА**

Науковий керівник
к.х.н., доцент

Г. В. Сидоров

ХАРКІВ 2018

Додаток А.2

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. Каразіна

Кафедра неорганічної хімії

СПОЛУКИ В КВАДРАТНИХ ДУЖКАХ

Курсова робота
студента гр. Х-112
хімічного факультету
ГРИШКА ОЛЕГА ІВАНОВИЧА

Науковий керівник
к.х.н., доцент

О.О. Білик

ХАРКІВ 2018

Додаток Б

Зразок змісту кваліфікаційної (курсової) роботи
«ВОДОПРОВІДНА ВОДА»

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ	5
ВСТУП	6
1 ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД	8
1.1 Хімічний склад води	8
1.1.1 Головні іони в природних водах	12
1.1.2 Розчинені гази	14
1.1.3 Біогенні речовини	17
1.1.4 Органічні речовини	21
1.1.5 Мікрокомпоненти	25
2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА	27
2.1 Методи аналізу води	27
2.1.1 Хімічні методи	27
2.1.2 Електрохімічні методи	31
2.1.3 Оптичні методи	35
2.1.4 Фізичні методи	41
2.1.5 Хроматографічні методи	43
2.2 Результати моніторингу складу водопровідної води ХНУ з 1.01.2018 по 15.05.2018	45
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	58
ДОДАТКИ	60

Додаток В
Зразок оформлення рисунка

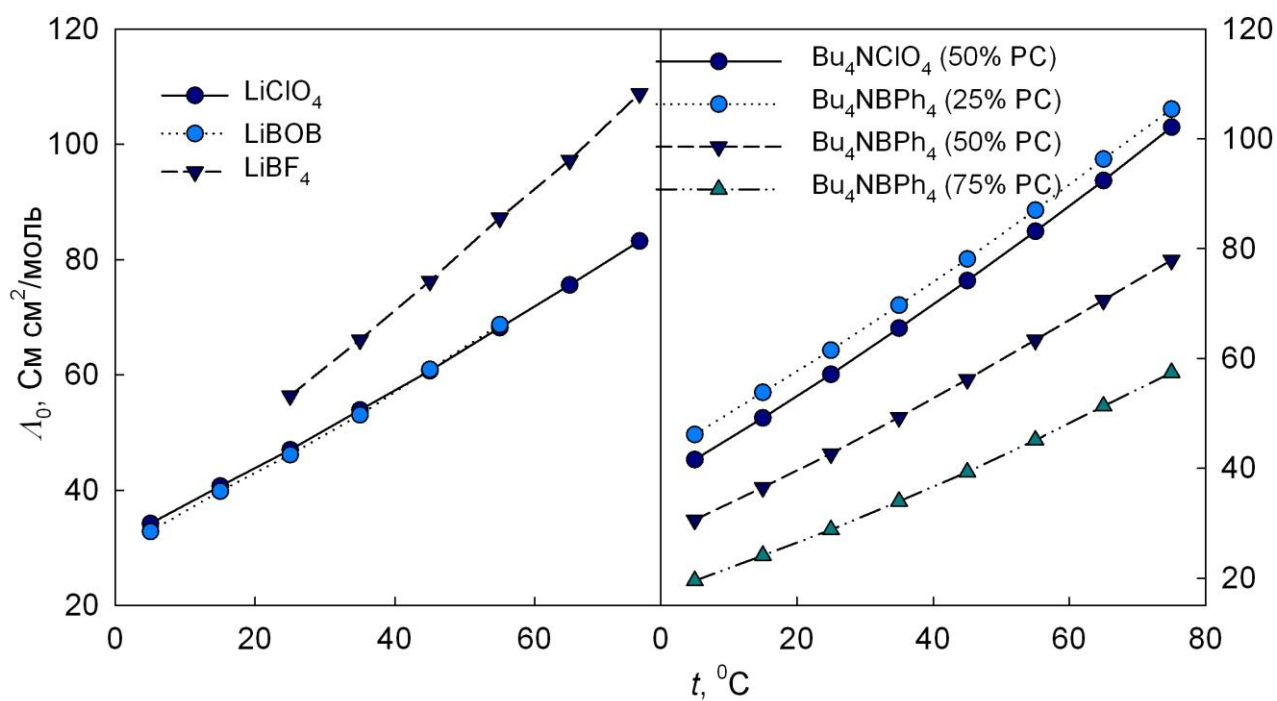

Рисунок 1.7 Залежність граничної молярної електричної провідності для солей літію в суміші ПК з 1,2-ДМЕ (1:1) та для Bu_4NClO_4 (ПК+1,2-ДМЕ (1:1)) та Bu_4NPh_4 в сумішах із вмістом ПК 25, 50 і 75 мол.% від температури.

Додаток Г
Зразок оформлення таблиці

Таблиця 3.2 Фізико-хімічні властивості неводних розчинників
($P=1.01325 \cdot 10^5$ Па, $T=298.15$ К)

Розчинник	M , г/моль	$T_{\text{кип}}$, К	$T_{\text{пл}}$, К	μ_v , D	DN	$\eta_0 \cdot 10^3$, Па·с	ϵ_s
метанол	32.04	337.66	175.66	1.70	19.1	0.5409	32.6
етанол	46.07	351.45	158.65	1.69	19.2	1.087	24.3
н-пропанол	60.11	370.35	146.15	1.66	19.8	1.967	20.1
н-бутанол	74.12	390.95	183.15	1.66	19.5	2.571	17.1
н-пентанол	88.15	411.15	192.56	1.66	20.4	3.335	14.6
н-гексанол	102.18	430.25	225.75	1.66	20.5	4.470	12.9
н-гептанол	116.21	449.45	240.35	1.66	-	5.675	11.1
н-октанол	130.23	468.25	256.85	1.66	20.3	7.260	9.7
н-нонанол	144.26	486.65	268.15	1.66	-	10.27	8.8
ацетонітрил	41.05	354.65	227.45	3.97	14.1	0.347	36.7
ДМСО	78.09	462.15	291.35	3.96	29.8	1.963	46.3
етиленгліколь	62.07	470.35	259.35	2.28	19.1	16.72	37.7
ацетон	58.1	329.39	177.80	2.85	17.0	0.304	20.7

Додаток Д
Зразок оформлення тексту комп'ютерної програми

Додаток А.1
Програма для комп'ютерного моделювання флюїдів
методами броунівської і молекулярної динаміки

```
// file: BDHMAIN.CPP

// "Brownian and molecular Dynamics" after Heerman D.W.
// Author: O.N. Kalugin , September 2005
// updating 20.01.06
// .....
#include <time.h>
#include <math.h>
#include <string.h>
#include <complex.h>
#include "BDH.H"

int Analyse(int argc, char *argv[]);
int FileNames(int argc, char *argv[]);

FILE *in, *out, *store, *key, *par, *lgn;
char *fk, *fp, *fi, *fo, *fs, *fl, *fomd, *fobd;

int  key_init = 1,          // Key for start new calculation or read previous one
    // { x, vh, f } from "in" file *.str
    key_eqv = 0,           // Nonequilibrium or equilibrium calculation
    key_RDF = 0,           // (1) for RDF calculation (0) for opposite case
    key_trans= 0,         // (1) for VACF and square disp. calculation
    // (0) for opposite case
    key_BDH = 1;          // (1) for VACF and square disp. calculation
    // (0) for opposite case

time_t t;
clock_t starttime, endtime;
float elapsed_time;

double x[n3]={0},vh[n3]={0},f[n3]={0},
    den = 0.83134,
    side = 6.75284, // side length of the cubical box in sigma units
    tref = 0.722, // reduced temperature
    rcoff = 2.5, // cutoff of the potential in sigma units
    ek,ekin,epot,etot,pres,vel,rp,vir,sideh,
    hsq,hsq2,rcoffs,tscale,vaver,temp;

// MAIN .....
int main(int argc, char *argv[])
{
int i;
double E_total;
```

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ ТА
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ БАКАЛАВРА, СПЕЦІАЛІСТА ТА МАГІСТРА З ХІМІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН

Автори: КАЛУГІН Олег Миколайович, к.х.н., [професор](#)
В'ЮНИК Іван Миколайович, д.х.н., професор

Комп'ютерну верстку виконав
О. М. Калугін
E-mail: chemdean@karazin.ua